

Naša Sloga izlazi svaki
i 16 dan mjeseca i stoji s
poštarijom za cijela godinu
2 f. a za kmota 1 for.;
razmjerno za pol god. 1 f.
a za kmota 50 novč. Izvan
carovine više poštarina. Po-
jedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu malo stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nur. Post.*

Oglasi se primaju po na-
radnoj cieni. Pisma nekada se
šalju platjeno poštarijom.

Nepodpisani se dopisi ne-
upotrebljavaju. Dopisi se ne-
vraćaju. Uredništvo i tisk-
opravništvo nalaze se *Vin-
nova N.º 4 pismo I.*

Godina V.

U Trstu 1. Aprila 1874.

Broj 7.

Skupščina Katolikah u Beču.

Na 19. p. m. bila je u katoličkom kazinu u Beču veličan-
stvena skupščina. Na predsjedničkom stolu bijahu nadbiskup Fil-
stenberg, knezi biskupi Wiery, Zwergor, Stopišnig, Gasser i Dobrila.
Blizu ovih su bili knezovi Lobkovič, knez i kneginja Lichtenstein,
knez i kneginja Schwarzenberg, kneginja Motornih, Grof Thun, knez
i kneginja Paar, Grof i Grofinja Deym, Grof Stockau, Grof Nikola
Estarházy, Grof i Grofinja Lariš, Grofinja Zichy, Goess, Boukvaui,
Goury, Wenkheim, Barun Stillfried i Barun Meysenburg.

Prisustvovali i nekoji zastupnici na carevinskom vieću. Med
ovimi Thurnherr, Rainor, Weiss-Starkenfeld, Oelz, Valussi, Pavli-
novič, Warm i mnogi drugi. Sva dvorana i slušališća bijahu puna
puncata svieta.

Predsjednik otvori sjednicu, javljajuć dugu povorku brzo-
javnih čestitakah, dospjelih od skupščinah mnogih gradovah iz
Njemačke, od katoličkoga društva iz Švajcarske, od katoličkoga
društva u Rimu, Franci, Parizi, Bolonji, Mlotcih, Neapulju, Gonovi,
u Ingloskoj i društva Carevino.

O sadašnjoj borbi prvi je govorio knez Alfred Lichtenstein.
On je zaključio svoj volevažni govor s besjedami: Caru po milosti
božjoj u svih jezicah *Živio!* (Živahno odobravanje.)

Med tim toga stigao je telegram iz Rima, u kojem je Sv.
Otač Papa otčinskom ljubavju podielio sveti blagoslov svoj skup-
ščini. Sva skupščina uzviknu: *Živio Pio IX!*

Zatim govorio je u slovenskom jeziku Grof Barbo, u ma-
gajarskom g. de Marosy, u talijanskom zastupnik Dr. Valussi, u
hrvatskom zastup. Pavlinović i još drugi. Govor kneza Vjekoslava
Lichtenstein-a bi primljen veličanstvenim pljeskanjem.

Na koncu glasovalo je društvo čestitku biskupom i sveče-
nikom u Pruskoj i Švajcarskoj, gdje oni neustrahivo podnašaju
progonstva, što su se digla proti Crkvi.

Konačni govor je držao zastup. Weiss von Starkenfels. —
Mislimo da ćemo našim stovanim čitateljem ugoditi priob-
ćenjem sljedećega govora, što ga držao u gori rečenom društvu na
hrvatskom jeziku zastup. g. Pavlinović iz Dalmacije.

Plemenita i Častna gospodo!

Hrvatska-Dalmacija, domovino moja, ja se ovde neuspjeh
da se u tudjem svijetu podiđom govorničtvom, nego da tvoje slavno
imo spomenem, majko moja mila: da se u svijetu zapozna, da je
Hrvat svedj bio i biti će tu, gdje se sbori o pravu, gdje se brani
sloboda. *Za krst častni i slobodu zlatnu!*

Nakon duge povorka varvarskih čoparah, koji razoriše i
oplicniše rimsko carstvo, sedmoga se vieka javio u jugoiztoku
evropejskome narod hrvatski.

Od karpatske pradomovine Hrvat sadje u Ilirik, ne da robi,
niti da plieniti, kô što su ostali došljaci tad radili, nego Hrvat sadje,
la brani pravo i da štiti onemoglo kršćanstvo.

Taj, koji dragovoljno primi ponudu bizantinskih carevah
reajede na puste zemlje Ilirika dalmatinskoga goloruki kmet, nego
unačkom svojom krvju nakon stotine borbah od Dunava, od Drave,
od Save, tja do pučinah sinjoga mora iztriebti varvarina, spasi
stanke stare uljudnosti, zasjedne na predstražu dvajuh svietah,
steče bolju postojbinu.

Carevi bizantinski ostaše zadovoljni službom hrvatskih miši-
ah; narod hrvatski osta zadovoljan novom zavičajju; ali Rim nije
im zadovoljan.

Rim, u narodu toli požrtvovnu i plemenitu, u narodu miro-
jubivu i ratobornu, neće mrtva ratila tudjoj politici, ni puka
najmljenika tudja gospodara; hoće Rim u Hrvatu živa člana kr-
šćanskomu svijetu, hoće uspora razpadajućem se bizantinstvu, hoće
nu pouzdanije zamjene u odporu proti izlamstvu.

Na južnoiztočnih granicah rimsko-germanske zadrugo, Hr-
vatska ima se svesti u kolo one zajednice, iz koje Rim izvede
plemenite kraljovine, prvorođenu svoju kćer Francusku, te Nje-
načku, Inglezku i začo uljudnost, kojom se danas Evropa diči.

S toga, pape noradiše o samu pokrštenju Hrvatah, nego
kršćenjem naroda hitiše, da mu domovinu steku, da mu državu

utvrde; da taj državi medje obrube samostalnom uredbom, kakvom
se tad mogla bilo koja država podičiti.

Glavni nosioi kršćanske prosvjete i državne slobode, pape
su tad u neuređenoj Evropi dosudjivali međjunarodno pravo.

Od 9. do konca 11. vieka Rim je neumorno težio na to,
da hrvatski narod slije u jednu državnu cjelinu sa s rodnim po-
krajina i znamenitim tad ostancima rimske Dalmacije; da se
kroz te priljubi zapadu: Rim je težio, da hrvatski narod zapaše i
utvrdi svoju samostalnost na kršćanskom načelu.

S toga, svakojako nutranje i sdvorne pravde, zadjovice,
raspro hrvatske, Rim je osobito motrio i pomogao, da se mire i
razpravljaju: na narodne i crkvene saboro Rim je napučivao i
Hrvate i Srbe i njihove vladare; povlastice dielio; hrvatska mi-
tropolija proširivao te napokon izveo agradu do zavrhe, krunisanjem
Zvonimirovim u spljetskoj metropoli.

Nijedan suvremeni vladar nedoživi sjajnije krune, zastave
želza i mača od Zvonimirova; nijedan sjajnijega odaslanstva od
onoga, što Zvonimiru posla Grgur VII.

Taj velikan stožornika je svoga odredio, da bude stalnim
poslanikom pri dvoru kralja hrvatskoga, da opet do zgrade otlo
redi po iztoku.

Krunitbena zavjernica kralja Zvonimira, kojom se on kune,
da će štiti *žmitbenu svetost, ljudsku slobodu i pravo vlastništva*,
dovoljno svjedoči, koliko je po sam nutrenji život hrvatskog naroda
spasonosno djelovao Rim.

Kraljevske darovnice, Vranske papinu poslaniku, poljičko
županije i Sućureske spljetkomu metropolitu, svjedoče harnosti hr-
vatskog naroda.

Tko hoće da omiera, po današnjemu ponosu samostalaa
naroda, tadanju popustljivost hrvatskih vladarah prema latinštini,
taj nema povjestne čuti, nerazumi razvoja evropejske uljudnosti,
niti zna, što je latinstvo sriednjih viekovah u svijetu zastupalo. Tko
za to sve zna, pa zna još i za razap, što tad arijanstvo uz ma
razkolništva uvadjaše kroz novo došle narode i njihove jezike, ra-
zumi tadanje vauredao revnovanje rimskih svećenikah za latinsku
božju službu.

„Sami glupaci (Dummköpfe), veli Gfrörer, sami glupaci mogu
kazati, da zakletvom, što Zvonimir prisegnu Isusu i rimskoj crkvi
ostade ponižena kraljevina hrvatska. Istina je bo, da onim odno-
šajem Grgur VII. učini veliko dobročinstvo narodu hrvatskomu. To
znadijaše vrlo dobro sriednji viek. Koliko li se nje izmucio Pipin,
otac Dragutina velikoga, dok papa Stjepan III. dodje da ga kra-
ljem francuskim posveti u sv. Dioniza. Pa, koliko to cieniše i
Vilelm, uzmožiti zavladatelj britanski, da mu Papa Alexander II.
pošlje zastavu Petrovu, i da ga on kroz svoje poslanike okruni
u Westminsteru. Oba ta, primiše tom prigodom stanovite obveze...
To isto, što je Stjepan III. za francuskog Pipina, što je Alexander II.
za normanskog Vilelma, to je i Grgur VII. za hrvatskoga Zvonimira.
Kad mu je zakletvu primio, to je kô da je pred cilim kr-
šćanstvom izjavio: daklegod ti, Zvonimire, budeš meni zadanu
vjeru držao, ja, Petrov nasljednik, hoću stvar tvoju i naroda tvoga
držati svojom; ja ću braniti tebe i tvoje kraljestvo proti svakomu
neprijatelju.“ *)

A ta obrana nije bila šala tad, kad cielovita obstajaše Re-
publica Christiana pod papinim rukovodstvom.

Nagla smrt velikoga pape i utruće kraljevske porodice
smete donekle veliko osnove; ali blagoslov Grgurev ostao je kod
Hrvatah; i Hrvatska u istinu održa uz dvaput odabranu dinastiju
uz vjekove razlamanu svoju samostalnost. Hrvatsku, cielo kršćan-
stvo u vrijeme obćeg tropeta i leleka kroz usta Rima nazva: ante-
murale christianitatis (bedem kršćanstva).

Prodjoše vjekovi, prodjo prvo slavje, mir i blagostanje
Zvonimirovih dobah, što još 12. vieka uzhitno opisuje sgodopisac
Dahljanski. Prodjoše ratovi i berbe tristoljetne, što okrvaviše i raz-
komadaše Hrvatsku. Sve to prodjo, al neprodjo zvanje Hrvatske

*) Vidi *Byzantinische Geschichte*. Aug. Fr. Gfrörer-a, Izdao i nadopunio
dr. J. B. Weiss u Graden 1871; knjiga II. strana 251-252. Onaj protestant prodjo
u crkvu katolicku nakon dubokih svojih naukah o sriednjem vieku i o tadanjem
djelovanju rimskih papah.

prama istoku, to slavije, što miroljubnije zvanje narodne slobode i kršćanske prosvjete.

Prodjoše vjekovi, al neprodje barnost Hrvatske prama Rimu, koji njezine sinove i njezino biće okrsti dvojstrukim znamenom, krišćanske vjere i samostalnosti državne.

Te, ako danas Rim nema za ugujetene narode do golih riečih, to su rieči života vječnjega, pa su tim i rieči života narodnoga. Te rieči same i danas želi hrvatski narod, kad mu je duševnom snagom da izvostji na polju samostalnosti prosvjetno-državne proti preuzetnim susjedom ono, što su otei njegovi slavno izvojevali za ostale narode na bojnom polju proti izlamu.

U toj novoj borbi Hrvatska vierna kći kršćanskoga Rima, uz dragocienu uspomenu blagoslova moćnoga Grgura VII. nečeli do blagoslov nemoćnoga starca Pia IX; jer sreće hrvatsko jednako uza nj prijanja, kô što će prijanjati do vieka uz njegove nasljednike, blii oni u prestolju, blii u uzah; blii u svijetu nemoćnici, blii mogućnici; jer je glavna moć njihova u istini, koje sama može spasiti narode, kô što spasava pojedince. (Dugobrojno klicanje mnogih prisustnih Hrvatah, Slovenacah, Čebah — odobravanje ciele skupštine.)

Govor zastupnika Dr. Dinka Vitezića,

držan dne 16. Ožujka 1874. u sjednici carevinskoga vieća*

Moja gospodo! ja ću gledati napredac dokazati, da podastron zakonski osnov *) zasieca u temeljno pravo državljanah u materialnom i formalnom odnošaju; i tom prilikom poslužiti ću se članima V. i XV. temeljnih zakonah od 21. Prosinca 1867.

U prvom proglašuje se imetak nepovredljivim te se nadalje veli, da je dopušćeno samo u slučaju i načinom, po zakonu propisanim, lišiti vlasnika imovine bez njegove privolje.

U XV. pako članku osjogurava se imetak i poraba zakladah, opredjeljenih za svrhu bogočasnâ, dobroćinstvenosti i nastave; takodjer i dobarah svih crkavah i vjerskih zadrugah od države odobrenih.

Podastreni pako zakon zasieca ne samo u imetak crkvenih, nego i samostanskih dobarah, koji sada ovomu imaju biti podrženi, jerbo ih liši većine njihovih dobarah i to, kako je od mnogih gg. predgovornikah bilo dokazano, takvim načinom, da je dalji obstanak većine tih zavodah dvojbon.

Sada, koje dokaze navadja vlada u svom obrazloženju u prilog nadležnosti države za izdavanje ovoga zakona? Dokazi svi su dvovrstni, to jest, formalni i materialni.

Što se tiče formalnog odnošaja, tvrdi visoka vlada, da se neradi o kakvom novom zakonu ili naredbi, nego o uredjenju jurve obstojeće naredbe.

Pojam ovaj, Gospodo moja, ja mislim da nije pravilan, jer po starom Jožefinskom zakonu, kako se navadja u obrazloženju vladina predloga, namećao se porez izmedju svećeničkog stališa samo biskupom i nadbiskupom, i to samo u koliko su dohodci prvih nadmašivali svotu od 12,000, a drugih 16,000 for.

Od samostanskih zadrugah, po starom zakonu, sve što je suviše bilo za uzdržavanje svojih članovah, hodilo je u zakladu bogoštovja. Zakonom pako god. 1829. uvedeno bijahu u ovom odnošaju odajećnice (pauschalia). Ako mi sada poblizje motrimo odredbe podastrenih predlogah, opažamo, da se je tu sa svim drugim mjerilom išlo na označenje ove podpomoći, i to mjerilo jest uprav ono u §. 2. sadržano, kojim se za temelj ovoga mjerila uzimalje vrednost cielokupne zadužbine ili vjerskih zadrugah. Takodjer što se tiče osobah, koje su podložene ovomu porezu, obstoje prama staromu zakonu velika razlika. Po ovom zadnjem, kako je jur rećeno, jesu samo biskupi i nadbiskupi istomu podrženi; nu po novom zakonu i uprav po §§. 1. i 4. istoga, podrženi su porezu svi, koji uživaju koje crkovno dobro.

Iz ove okolnosti jur se uvidja velika razlika izmedju starih zakonah i sadašnjih predlogah, što je već i sama visoka vlada pripoznala, rekavši na 8 strani svoga obrazloženja: „Sasvim tim ako i nisu napomenute naredbe nikad naročito ukinute bile, to su ipak već odavna izgubile svoju prirodnu znamenitost.“

Ako su dakle ove naredbe jur odavna izgubile svoju znamenitost, to više neobstoje, i tako se ovdje neradi o kakovom novom uredjenju ovih odnošajah, već o uvedenju novoga zakona.

Ali ni formalno neobstoje više ti zakoni, a da to dokazem, moja Gospodo, spomenut ću ugled istoga štovanoga odbora; a bolji ugled, čiji mi se, nemogu navesti.

Odbor veli na strani 3. i 4. svoga izvješća: „Nema laglje stvari, i to se nemože zanickati, nego li je povratak k prvašnjim

načelom, koja su valjala s jedne strane prije sjedinjenja osjećnice sa obćinama, s druge strane prije dvorske odluke od 28. lipnja 1793. Ali, sliedi dalje, nesmie se s vida pustiti, da odluke nisu ni najmanje označivale kakav porez, već da cielokupni imetak crkve nije ništa drugo, nego državno dobro za naznaćenu već svrhu, iz kojega se svake godine stanovita svota upotrebljuje za bogoštovne svrhe.“ Zatim se tvrdi: „To isto nemože se na nijedan način namjeravati, dok obstoje članak XV. temeljnih zakonah, sa obćenitim pravom državljanah.“

S ovog gledišta pripoznaje dakle i odbor, da su posve ukinute i da više ne obstoje one prvašnje naredbe.

Ovo mi se svidilo naznačiti što se tiče formalnih dokazah visoke vlade.

Što se tiče materialnoga odnošaja, visoka vlada navodi dokaze na 10. strani svoga izvješća: „Da se je već odavna skrblila država da osjegura Crkvi njezinu gospodarstvenu potrebu, i da to je u svom nastojanju uredila, ustanoviv zakladu bogoštovja, kojoj je takodjer pridružila dobra uništenih samostanah, i da je, dočim se od ovo zaklade razlučuje ustanovljena svota javnoga imetka, za oskrbu katoličkoga bogoštovja temeljno pripoznano, da se potrošak za bogoštovje, u koliko nije dostatan imetak crkvenih zavodah, osjegura iz javnoga državnoga dohodka.“

Sada, gospodo moja! svi ovi uzroci nedokazuju ništa drugo, nego da se i u buduće pripomogne katoličko bogoštovje iz državne blagajne; podnipošto pako nepodjeljuje državi pravo namećivati nove daće, nove poroze za doskočiti ovomu.

U istom se smjeru nadalje kaže:

„Ako bi se u buduće nametnulo, za javnu oskrbu katoličkoga bogoštovja, poseban porez, to je bez dvojbe javna okolnost, odnosno pravilo, koje spada pod državno zakonodarstvo.“

Suma ta okolnost, što je neka stvar javna, nepodaje dostalnoga uzroka, namećati novi porez; jerbo i lišenje dobarah radi javne koristi jest stvar javna; ipak se navadja u državnom zakoniku, da se to samo učini u onom slučaju i onim načinom, koji je zakonom propisan.

Toga radi, kako ja mislim, nesmie se nikako opunomoćiti država, da namotne takove poroze. Isto tako nije, kako mi se vidi, točan zaključak visoke vlade na istoj strani izvješća „da nezasićea u tudje pravo, kôšto to biva u istom slučaju kod pojedinih ili juridičkih osobah, zabievati, da se dobra za već odredjenu, odrede za drugu, a osobito za ukupnu crkovnu svrhu.“

Meni bar nije poznat zakon, buđi u gradjanskom buđi u državnom zakoniku, koji bi lučio crkovne osobe od drugih moralnih osobah u pogledu posjedovanja i uživanja dobarah. Ako dakle neobstoje takov zakon, to nije opunovlastjena ni država, kôšto se meni vidi, razliku tu činiti, usljed juridičkoga načela: *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

Odbor je dobro uvidjao i očitio izpovjedio pravedan smier visoke vlade, kako smo vidjeli: zato je i seionio stvar smatrati s drugoga gledišta, što je jasno iz riečih 4. strane njezina izvješća, koje sam prije naveo. Oudje se naime tvrdi:

„Ovaj zakonskoj okolnosti neprotivi se pako obterećenje crkovnih dobarah posebnim porezom za doskočiti crkovnoj zadrugi k dostignuću njezine posebne svrhe. K državnoj punomoći spada takodjer namećati porez u onih slučajih, gdje se radi o koristi zadrugah.“

Tu moram najprije opaziti, da je visoka vlada dalje išla, nego li odbor, jer si je postavila načelo, po komu cielokupno crkovno dobro nije ništa drugo, nego državni imetak tako, da se može podrći i većemu porezu i sasvim zaplicenti. Odbor pako uvidiv, kako je pogibeljan taj nazor, postavi načelo punomoći države o porezih.

Gospodo moja! neću dalje razjasnivati porezne poslove, tim manje, što je već dokazano od poštovane gg. zastupnikah Dr. Meznika i njegove preuzvišenosti, g. grofa Hohenwarta, da se ovdje u obće neradi o porezu. Ja ću samo u tom obziru dodati, da k valjanosti poreza ima se uzeti u obzir još jedna točka, bez koje je nepravedan, i to je obćenitost. Oudje pako je govor o porezu, komu nisu svi državljanjani podrženi, koji se u istom položaju nalaze, i ne svi stališi društva, već samo jedan, najme svećenički i to ne svih vjeroispovjedanjah, već sami katolički i od ovih ne svi, nego samostani i posljednici zadušbinah.

Da ovakov namet, gospodo moja, nije porez, mora svatko dopustiti, jer porez mora da bude obćenit. Da nije porez, dokazuje nadalje poraba ovoga nameta. Porez mora se upotrebiti za obćenitu porabu države; ovdje se pako upotrebljuju dohodci za posebne svrhe, naime za povisiti pristojbinu svećenikom, a suviškom nabreknuti zakladu bogoštovja.

Ovo ograničenje ođito dokazuje, da nije ovdje govor o porezu, kako se nadalje uvidja od načina njegove mjere i pobiranja. Porezni ured u obće mjeri i pohira porez. Ovdje se pako upotrebljuje zato politička oblast. Od tuda sliedi, da se ovdje neradi o

*) Gleda porozivanja nekih crkvenih imanjah u vjeroispovjednih zakonih. Ured

porezu i da je našelo punomoći države, po kom joj podaje odbor pravo namećati porez, krivo.

Pošto su dakle nesamo dokazi, koje navadja visoka vlada i odbor, mlitavi i poklem se nenavadjaju drugi, koji bi opravdali ovaj zakonski predlog: to je dokazano, kako sam i tvrdio, da zakon ovaj dira u pravo vlastitosti, samostanskih zadrugah i zadužbinah i da je, što se materialnih odnošajah tiče, u protuslovju sa napomenitima §§. državnoga zakonika.

(Slicidit će.)

O dojenju (mazenju) prije, za i poslje krmljenja.

Neda se tajiti, da nije sve jedno, kada mi dojimo, da li prije, za ili poslje krmljenja; jer i od toga mnogo zavisi, koliko ćemo i kakova mlička nadojiti. Ponajviše se na to negleda, te se taj posao preduzima posve bezbrižno u mazenju, da si o tomu nije vredno dalje glave razbijati.

Od tuda sledi, da ćemo morati onaj običaj dojenja i nadalje pridržati, po kojem smo već počeli raditi, negledeć na to, da li ide u prilog količini i kakvoći mlička, jer valjani običaj daje se samo kod prveskinjah bez velike muke uvesti.

Dojenje tik pred krmljenjem svakako je za kravu najprofitabilnije, pak s toga i za mliekarstvo najizdajnije. Krave mirovale su dulje vremena, pak će i sada za dojenja u istom stanju ostati. Proživanje, koje obično pol do 1 ure traje, neprekida se, dočim bi ga inače i najmanja vlka i štopot uznemirila, kroz što dakako i probavni organ pati.

Probavljanje dakle ovrši se pod svimi okolnostmi pravilno, pak s toga mora i odticanje mlička pravilno biti. Osim toga kravo kod krmljenja poslije obavljena dojenja ništa više ne smeta, pa će tako moći posve mirno cilu svoju pazku obratiti tomu poslu, što je od osobite važnosti kod takovih životinja, koje su nešto više jogunasto.

Dojenje za krmljenja imade mnogo nepovoljnih posljedica, jer svako i najmanje smetanje od strane čovjeka na životinju onda veoma neodno djeoluje. One će štapati uvijek nemirno pred jaslama, a riedko kada mirno stojati, pravilno odticanje mlička kod dojenja će zapinjati, jer životinje s jedne strane neće da jih tko kod jela smeta, u čemu se posve istih načeloh drže što i ljudi, a s druge strane jal, pohlepnost i zavist natjeruje jih, da si jedna drugoj najbolje zalognje otima, pak ako to neide s dobra, pripravne su ići i na rogove. Tam prilikom ostane mnogo mlička u vimenu, a mnogo se ga i razlije. Napokon se ozlovolji i dojkinja, te svršetak svomu tomu je taj, da ili imade posla dojkinji stolčić ili pastirov bič, što posvo naravski stvar ni malo ne popravi, već upravo protivno pokvari. Uzrujanost pako čudi i tjela mora se po što, po to zapriečiti, jer kao što je već kazano, djeluje to veoma nepovoljno na odticanje mlička. Jesmo li pako jedanput taj običaj uvoli, da za krmljenja dojimo, onda se neće krave kasnije tako dugo više umiriti, dok jim ne zadovoljimo njihovoj jestvenoj požudi. Bilo dakle kako mu drago, krmljenje za dojenja ne valja.

Jedino napoj bio bi možebiti, koj nebi za dojenja ništa smetao. Kod toga se jal život nje manje zadržuje, jer znadu, da se boj za takovo piće, kojega i onako u izobilju imadu, nebi izplatio. Dobro bi pače uredili, kad bi prosudili, nebi li upravo shodno bilo, da se kravam napoj bilo tik prije dojenja, bilo upravo za dojenja pruža, i nebi li to na odticanje mlička povoljno djelovalo, jer toliko je sjegurno, da voda, što ju krava popije, odmah sve njezine krvne čestice izpuoi, te u toliko napne, da mlieko, koje se i onako za vrijeme dojenja u odticanju nalazi, jošte jače prisili na brzi i posvemašnji tok.

Mi smo dakle toga mičenja, da bi napoj, pružan kravam za vrijeme dojenja, osobito ako bi se unutar nekoliko šaka pčeničnih posijah bacilo, što napoj neobično zasladi, vrlo povoljno na mliekarstvo djelovao.

Na još i s drugoga gledišta imao zi taj običaj povoljne posljedice.

Poznata je naimo stvar, da što mastnije jest mlieko, u toliko težje, i polaganije napreduje ogrijanje vrlnja iz mliečnih posudah. To si lahko protumačimo, jer je mlieko onda gušće, tako, da se mastne krugljice nemogu dosta hitro u posudi za ogrijanje držati. Tomu bi se dalo predusresti najlaglje kroz to, ako bi mi u frižko nadojeno mlieko malko vode prilijali, ali s druge strane dokazano je, da prilivanje vode mlieku u toliko škodi, što mi nedubivamo onda toliko i tako dobra i tučna vrlnja (skorupa).

Upravo to željeno mješanje postignemo mi jedino obilnim napajanjem za vrijeme dojenja, koje odticanje mlička iz vimena veoma pospješuje. To je mogao svatko već i sam opaziti, da ona voda, što ju mi za objeda ili večero popijamo, više od nas ide, nego li druga, koju medju obroci popijemo a razlog je tomu taj, što ona voda u sebi više krutih čestica, nepriključivih čovječjem tijelu sadržaje, nego li druga, a ono isto, što je kod čovjeka, jest

i kod životinje. Budući pako da mokrenje i odticanje mlička u uzkom savezu stoje, to moramo napajanje za dojenja predpostaviti krmljenju.

Dojenje odmah iza krmljenja protivi se naravi govoda, pak je štetno toli za samu životinju, koli i za odticanje mlička.

(Gosp. List.)

D o p i s i.

Iz Dalmacije 8. ožujka.

„Krv nije voda“, veli naš slavenski narod. S toga zaludu ga ti ciepaš od svoga brata, zaludu ga ti smučuješ proti svojoj surodici; istina dade se kadšto prevarom zavesti, a može i zaboraviti za neko vrijeme na svoju braću; ali dodje dan, kada se on probudi, kada spozna svoj rod, bio gdje mu drago, te ga tada tim srdačnije pozdravi, tada se s njim tim veselije sdruži, tada tek plače s plačućim, pjeva s pjevajućim bratom. I mi Dalmatinci smo sinovi toga naroda, i u nami slavska krvca vrije; pak prateć evo nekoliko godina, braćo Hrvati u Istri, vaše politično gibanje, radujemo vam se od sreca, da ste i vi oči svoje otvorili, da ste i vi spoznali, tko vam je prijatelj, tko li neprijatelj. Naš protivnik i vaš je protivnik; talijan a više puta potalijančenik, poznat u nas pod imenom autonomaša, a u vas šarenjuka, htio i nas i vas pod svoj jaram skućiti. Ipak, hvale Višnjemu, eto presjelo mu: nam je već zora svanula, te ako nam i nije još sunce ogranutlo, ako i nismo još zadobili svih naših pravica, to bar razumimo, kako nam jih valja steći, to smo bar put prokrčili, kojim no valja u buduću udariti, a to jest već nešto. Ali sreca nam od radosti skače, videć gdje i vam zora svitati počela, nisu to prazno rieči braćo nò: dokazuje to „Naša Sloga“, jedini vaš provodič, dokazuje to poslednji izbor dičnoga vašega zastupnika Vitozića. Da ga Bog poživi, umno li vam prozbori onomadne na car. vieću onim upitom na popečitelja nastavo i bogostovja. Zašto talijanska je škola uvijek bila i biti će zator svoga što je narodno. To je to, mila braćo naša, oružje naših nopravednih dušmanah, kojim nas već do sreca raniše; ali ga ipak ne probodaše. Evo u vas sve povede škole su cigle talijanske, pa gle baš čuda, još vam sviosti hrvatske nesmutiše, još vam jezika hrvatskoga ne počupahu. Videć vaš zastupnik ipak veliku pogibolj vaše narodnosti, a ujedno očevitnu nopravicu, koja vam se čini uvadjanjem tudjih školah, umoli u carev. vieću narodnih školah, u kojih da se ori mila naša ried, u kojih da se sinovi vaši odgadaju u narodnom duhu. Ta gdje ćeš pravednijega zahtjeva u ujedno i umjerenijega? Talijanah niti trećina, pak kad tamo hoće da školami gospoduju, a vas volika većina pak da neimate ujednoga zavoda, gdje bi se hrvatski podučavalo. Liepo mi pravice! To jest uzrok vašega nazadka, pak se nemojte čuditi, ako je dosada sve, što je gospodsko u vas bilo, na talijansku zavijalo, ta gdje se je moglo, liepo da je i želilo, u svojem jeziku odgojiti. Sve što se u vašoj zemlji odgoji, sve se potalijauči. Pošalji n. p. sina u više škole, vrati ti se kući zaboraviv mal da ne svoj jezik, ili se ga bar stidi, ako i znade koju progovoriti. Očaj pako koji hoće da uči u svojem jeziku, valja da šika iz svoje zemlje — eto tuđe braćo! Ide u susjednu Hrvatsku, pak kad izuči škole, onda najbolje očuti kakva mu je Istra! Vratio bi se drage volje svojoj majci, al mu ona svoje krilo zatvara! A tko je to, što jih tjera iz svoje kuće? To ste vi, braćo, vi sami, dapače ne vi nego Talijan, koji tobože pod izlikom, da je sva Istra talijanska, neće da znade za mladež te iste zemlje, naobraženu u svojem jeziku. Sramote zašto sramote! Tomu zlu neda se doskočiti nego uvedanjem hrv. školah po cijeloj Istri. Zato je vaš slavni zastupnik Vitozić zašto pogodio želje svih onih, koji poznavaju korist narodnih školah, pogodio je uprav cilj svakoga domoljuba. Kako dakle da se s vami ne radujemo? Nadajte se svakako da će njezgov pravedni zahtjev biti odobren, a i ako nebude vas, lisice su bo vaši šarenjaci kako i naši autonomaši, to će bar dio njega. Medjutim ala braćo složno zaorim u svakoj prigodi našim tlačiteljem: mi pitamo svoje i ništa više; dajte nam, što nas ide, pak mirna Bosna. Dok nam pako to neladete, nećemo prestat vikati te vikati, jer nam je već dognatilo. Braćo vaše nevolje naše su nevolje, a vaša radost naša je radost; zato nismo mogli sreću odoliti, a da se s vami u ovoj sgodi ne naradujemo. Razdielio nas je venili udes biti će tomu viekovah, spomenimo se stare slavne ciklokupne Hrvatske, nismo li tada u bratinskoj svezi živili? Sveza se je ta za-lhože potrgnula, viekovi su proletili, ali uzprkos svemu tomu nismo mi zaboravili, da nam i drugdje srdačah kucajućih poput naših, da nam i drugdje naše braće ima.

Javljam vam suviše veselu viest. Sva je nada da neročemo stalnost, da ce si vanjsko obćine zadarsko prekosutra opet lice osvjetlati izborom dičnoga Klaića za svoga zastupnika. Njegov je izbor, kako će vam biti poznato, bio uništen premda je imao dovoljni broj glasovah, te odgodjen sve do 10. tek. m. Uzprkos tim nopravednim postupanjem Klaić je ovaj put zadobio povjeren je

svojih prvanjih biračah, kojim se dapače još jedna občina pridruži sa svojih 18 glasovah. Nepreostaje dakle nego ga prekosutra po drugi put složno izabrat, pak neka se grizu. (Sbilo se. Ur.) Živio naš Klaić; a što je od vašega Polesina? (Zec u polju. Ur.)

Različite viesti.

* **Delegacije** će se sastati dne 20. travnja u Pešti. Istranskim zastupnikom za ovostranu delegaciju je izabran de Franceschi, a njegovim zamjenikom Vidulich.

* **Novaćenje** iliti leva. Usljed zakona od 13. ožjuka t. g., polag kojega mora dati ova stran carevino 54,541 vojnika u stalnu vojsku, a 5,454 zastavnu iliti rezervnu, odvažnje v. k. namjestništvo javlja, da jih na Trst, Goricu i Istru spada 1497 prvoga, a 150 drugoga reda. Novaćenje će se obaviti u Istri: U Kopru na 22, 23 i 24 aprila; u Piranu na 27 i 28 aprila; u Buljah na 30 aprila i na 1 i 2 dan maja; u Poreču na 5 i 6 maja; Rovinju na 8 i 9 maja; u Puli na 11, 12 i 13 maja; u Novomgradu na 4, 5 i 6 maja; u Buzetu na 8 i 9 maja; u Motovuu na 11, 12 i 13 maja; u Pazinu na 15, 16, 18 i 19 maja; u Labinju na 21 i 22 maja; na Voloskom na 26, 27 i 28 maja. Što se Otokah tiče, nije još službeno ništa javljeno.

* **Istarska železnica.** Da se pomogne stradajućemu ljetos pućanstvu u Istri, otvorilo se djelo na više mjestih zajedno na onoj železnici, i to: na pet mjestih u kotaru Pazinskom, na četiri med Lupoglavom i Borutom, na dvih med Pazinom i Kanfanatom, zatim na postajah Pula i Rovinj. Ministar trgovine je nadalje naložio železničkomu ravnateljstvu, neka se u kotaru Buzetskom pripravlja nasip. Ravnatelj djela su dužni prije nego tudjineem dati dobittka domaćim ljudem.

* **Podpora Istri.** Financijalni odbor carevinskoga vieća odlučio je posuditi istranskomu zemaljskomu odboru 40,000 f. bez interesa, neka jih potroši na obće korisna djela, da tako pomogne do zasluge siromašnomu pućanstvu u ovo gladno proljetje.

* **Istranski poslanici u carevinskom vieću.** Prošlih se tjedanah radilo u carevinskom vieću o volevažnih stvarih, nalno o vanjskom i nutarnjem životu katoličkoga svieta u austrijskoj carevini. Od većine carevinskih poslanikah, to Židovah, to Protestanatah to neviernih Katoličanah, bili su na vladin predlog prihvaćeni takovi zakoni, koji katoličku crkvu u Austriji ponižuju kao nikad dosada. U tom viećanju od četiri istranska poslanika, jedini je Dr. Dinko Vitezić hrabrim govorom ustao na obranu svoje katoličke crkve i svojih katoličkih biračah, a ostala tri, to jest, Polesini, Vidulić i de Franceschi, ne samo što su mukom mućala tom prigodom, nego su dapače glasovala za to zakone, proti crkvi nalno i njezinim pravicom. Tako se je izpunilo ono, što se govorilo našemu puku u vrijeme izborah, da će on imati škodu i sramotu, ako nebude izabrao poslanike prema svojim željam i potrebam. Slava našem Viteziću, koji je dosle svakom prigodom podignuo svoj glas za pravo i pravicu istranskoga naroda, dočim ostala tri, već gori napomeuata istarska poslanika, nisu još u carevinskom vieću ni jedne, ma da bi jedne jedine rečice progovorila!

* **Proti vjeroispoviestnim zakonom,** što jih je poslje duga razpravljanja prihvatilo naše carevinsko vieće u Beču, Papa Pio IX. je dne 7. p. m. razposlao na sve austrijske nadbiskupe i biskupe okružno, a na Nj. Veličanstvo našega cesara osobno pismo, nebi li postignuo, da ti zakoni minju katoličku crkvu u Austriji. U tu istu svrhu bijahu se sastali u Beču polovicom istoga mjeseca i svi austrijski nadbiskupi i biskupi, to sami to po punomoćnicih, pa su nadpisali i podpisali skupnu izjavu, u kojoj teku po točku pretresaju te zakone, to dokazuju gdje i kako se protivu svrhi i ustrojstvu katoličke crkve.

* **Naš poslanik Dr. Vitezić** je ovih danah opet govorio u carevinskom vieću o naših školah, to spomenuo ministru nastave i bogočastja svoj jur poznati upit.

* **Hrvatski jezik u srednjih školah.** U Dalmaciji su odasvud to li občinska upraviteljstva, ko li obća i privatna društva i pojedine osobe poslali pouzdaniku Dru. Monti-u na carev. vieću,

što je zaiskao od vlade izvrstnim govorom, da se u svih srednjih školah dalmatinskih uvede kao učevni narodni hrvatski jezik. Uzprkos tomu se čuje, da će vlada morati od carevinskoga vieća pritegnuti još i ono malo hrvatskoga jezika, što se sad tamo uči.

* **U carevinskom vieću** su se ovih danah vladi dozvoljavali novci za državne potroške. Vele da se 1875. neće više potrošiti od tek. 1874. godine.

* **U Ugarskoj** se je već kada tada sastavilo novo ministarstvo. Predsjednik mu je Bittó, bivši predsjednik ugarskoga sabora. Čuje se, da je opet prva i najveća briga novoga ministarstva, gdje će i kako će naći novacah na posudu.

* **Magjari su stari griešnici.** „Obzor“ se tuži, da ugarska vlada napada svom silom na železničke činovnike po Hrvatskoj i Slavoniji, da se moraju naučiti magjarski, ako žele ostati u službi. Po nagodbi magjarskomu jeziku neima u Hrvatskoj ni mjesta ni prava. Pa nemogu li se Magjari uzpeti sami do uzvišene ideje prava i pravednosti, trebalo bi, da im k tomu pomogne hrvatska vlada, hrvatski zastupnici, hrvatski činovnici i svaki pojedini Hrvat, odbijajući od sebe tu nespodobu svimi mogućimi sredstvi, što im jih daje u ruke zakon i poznati hrvatski patriotizam. Magjarom treba gromko doviknuti, da su se Hrvati dosad s njimi borili najviše za svoj hrvatski jezik i svoju hrvatsku narodnost, pa sad po što su se s njimi pomirili, da mirno otvore vrata magjarskomu jeziku u svoju hrvatsku domovinu, bilo to pod kojom mu drago izlikom! Nipošto.

* **Brod Togetthof.** Tko ima koga s tim brodom, što je predlani pošao put sjevernoga Stožera iliti Pola, pa mu želi pisati, neka pošlje što prije svoje pismo na vojno ministarstvo u Beč, odkud će najshodnijom prigodom biti poslano na svoje mjesto.

* **Rieka nazaduje.** Kako netko piše iz Rieko kraljevičkomu „Primorcu“, tamo su došla do razula dva obrtnička podhvata, nalno Željeznojvnicu (Fonderia) i Tvornicu Pekmeza (Fabbrica di Conserve), a i o Riečkoj Banki da kolaju žalostni glasovi. S druge strane da još jednako neima trgovini traga ni glasa, akoprem se u Rieku stiču dvie železnice. Ali da se tamo ipak dozvoljavaju razsipne podpore za magjarsko Honvode, koji da bi bill 1848. godine Ugarsku od Austrije odciepill i do vieka usročili, da im nebudu prokleti Rusi na put stali. Možebit bi, al bi bilo trebalo, da bude onda Rusi došli učiti Magjare, kako se gospodari, mjesto što jih učili, kako se vojuje.

* **U Rieci** se po talijanski školah uči, da Trst, Istra i Rieka spadaju pod talijansko kraljevstvo. Eno dakle, gdje magjarska vlada iz nenavidosti prema Hrvatskoj otvara vrata u svoju državu i samoj Italiji. Pa da nisu Magjari prvi državnici ovoga svieta. Da kako da jesu, al počnisi brojiti od zadnjega kraja! Žao nam je samo, što takvih mudrih političarah ima i medju našimi Nijemci, koji će i vraga ugoditi, dapače i sami sebe zatajiti, samo da Slavenu naškode.

* **Pučka prosvjeta u Italiji.** Ako je istina, da se prosvjeta kojeg naroda mjeri po broju ljudih, koji umiju čitati i pisati, onda se bogme Italija neima čim mnogo pohvaliti. Po najnovijem popisu, učinje-u prigodom novačenja, našlo se, da u Italiji u obće neumi čitati nego kako gdje 40 do 80 ljudih po stotini. Pa gdje ovak nisko stoji mužko pućanstvo, o ženskoj izobraženosti nemože biti ni govora. I gle još naši u Istri Talijani vele, da svaki pošten čovjek mora teško žaliti, što se još Istra nije potalijančila.

Sa trččanskoga tržišćen.

Od svih žitijah jedini se *Kukuruz* dobro traži i skuplje cieni, sada vriedi roba dobra po f. 6.50 za \bar{u} 116. Sva ostala žitija na istomu kao prije. *Ulje* dahn. umjerenije prodaju se brez razlike cieni, vriedi po f. 30 sa 6%. *Puna* debela oprana slabo tražena, prodaje se po f. 44 do 46 srebra. *Vosak* sasvim zanemaren, robe ovdje dosta imade, roba bosanska po for. 95 sa 4 skonta. *Kože* bravlje sušice po f. 38 za \bar{u} 100 sa 6 skonta. *Kože* volovske suho od \bar{u} 9¹/₂—12 po f. 75 do 80. *Pirina* po f. 9.75 do 10. *Kafa* za f. 8 niža ciena nego pred mjesec danah i vriedi Rio f. 62 do f. 65. *Mast* amerikanska po f. 30.50 *Slanina* po f. 28. *Loj* topljenik po f. 24.50.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 31 Marča 1874.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Caraki dukati (ceklini)	5.24	5.24	5.22	—	5.20	5.21	—	5.22	5.22	—	5.23	5.22	—	—	5.22	5.23
Napoleoni	8.94	8.94	8.90	—	8.89	8.91	—	8.90	8.90	—	8.93	8.92	8.92	—	8.92	8.93 ¹ / ₂
Lire Ingleske	11.23	11.23	11.21	—	11.18	11.19	—	11.18	11.18	—	11.21	11.23	11.21	—	11.21	11.22
Srebro prid (aggljo)	105.—	105.—	105.—	—	105.15	105.50	—	105.50	105.50	—	105.50	105.50	105.50	—	105.25	105.75